

AL PRAV SE REČE KÁKŠEN ALI KÁKŠEN: O GIMNAZIJSKEM PRAVOREČJU

Marko Trobevšek

Gimnazija Poljane, Ljubljana
marko.trobevsek@guest.arnes.si

DOI:10.4312/Obdobja.43.381-387

Prispevek se ukvarja s srednješolskim pravorečjem in z načelnimi vprašanji normativnosti. Pokaže, kako področje obravnavajo zavezujoči uradni dokumenti in kakšne so dejanske razmere, ter je kritičen do škodljivih posledic dveh vrst: ene izhajajo iz vpliva, ki ga ima na šolo lingvistična stroka, druge iz zahtev mature, ki kot orodje selekcije določa vsebino pouka in postaja prvo merilo kakovosti učiteljevega dela. Avtor premišljuje o možnostih izboljšav.

pravorečje, normativnost, jezikoslovje, gimnazija, matura

This article deals with high school orthoepy and with general issues of linguistic normativity. It presents directives in official documents and the actual situation. It contains critical views regarding the traditionally strong influence of Slovenian academic linguists on first language teaching. The high school leaving exam is also discussed because it influences teaching content and is becoming an important measure of the quality of teachers' work. Possibilities for improvement are considered.

orthoepy, normativity, linguistics, high school, leaving exam

»Sicer pa, mar kdo od nas razume, kaj delamo?
Če bi razumeli – bi to sploh delali?«

George Bernard Shaw, *Pigmalion*

1 Tukaj in zdaj

Predpisovanje jezika, v šoli ali zunaj nje, poteka v konkretnih okoliščinah. Teh ni mogoče zaokroženo objektivno opisati, kaj šele v celoti razumeti, predstavo o njih pa vendarle potrebujemo, in tudi imamo. Širša slika za našo dobo ni neugodna; Tivadar (2018: 161) jo je orisal takole:

Slovenščina ima danes vse institucionalne vzvode za kakovosten razvoj (od akademije, šolstva z univerzo na čelu, do parlamenta in medijev). Slovenski jezik se je od 70-ih let razvil in uveljavil v slovenskem šolstvu (od leta 1995 se izvaja splošna matura na nacionalnem nivoju), znanosti (leta 1976 je bila izdana Toporišičeva *Slovenska slovnica*), kulturi, po letu 1990 pa tudi v državnih in mednarodnih (diplomatskih) krogih. Tudi razvoj medijev potrjuje celostno življenje in razvoj slovenskega jezika.

V prispevku na tem ozadju pretresam probleme gimnazijskega pravorečja ter jih skušam razložiti z vidika razmerja med stroko ter šolskim poukom, za izhodišče pa jemljem – vedoč, da so subjektivna¹ – lastna učiteljska in siceršnja opažanja o slovenščini naših dni.

Kot učitelj in ljubitelj svojega jezika v zadnjem desetletju zaznavam pospešeno spreminjanje slovenščine na vseh ravneh, večinoma tiste vrste, ki mu rečemo napačna raba. Poenostavlja se povezovanje stavkov, svobodneje se operira s frazami, besede se prevzemajo sproti, pripisujejo se jim novi pomeni, širijo se nove oblike ... Nekatere spremembe se zdijo opaznejše od onih, ki smo jih bili vajeni, večinoma pa niso takšne, da bi se mogle usidrati. Pri dijakih je razširjeno denimo sklanjanje po podobnosti z bližnjo besedo brez ozira na pomen; primer je star eno leto, vzet je iz spisa za vajo pred maturo (beseda teče o Kreonu): »Lahko bi rekli, da to opravičuje njegova dejanja, saj je skušal biti pošten, a je s *kljubovanjem bogovom in preveliki želji* [mišljeno: zaradi prevelike želje] po kontroli še poslabšal stvari.« Izstopajo tudi frazeološke inovacije, kot je naslednja (iz nekaj let starejšega spisa o Kosmačevem *Pomladnem dnevu*): »Zelo se je ustrašila za svojega očeta, *katerega kasneje vzame pod svoje krilo* in zanj skrbi *ob vseh nemočnih trenutkih v življenju*.« Dijaki besedam pripisujejo nove pomene (kot pridevniku *nemočen* v navedku), na razne načine kalkirajo angleške izraze (besedo *morala* najraje pišejo v množini) ter zamenjujejo podobne besede (*razumevajoč* in *razumljiv*). Vse več se, namesto da bi uporabili obstoječo besedo, zatekajo k lastnim rešitvam – o Pasaverici denimo v spisu beremo, da »preden umre, *prekleje* moralca svojega moža«, o Marcusu iz Rothovega *Ogorčenja* pa, da je bil »popolnoma *proti vsakršnikoli religiji*.« Kdor vsaj površno spremlja rabo slovenščine nasploh, ta ve, da se z njo tudi sicer nekaj dogaja, ne le v šoli, ne le v medijih, ki varčujejo na račun lektorja, in sploh ne le v medijih. Sama predsednica države je v letošnji poslanici ob dnevu boja proti okupatorju takole prenovila stalno zvezo: »Skrajni čas je, da *fige umaknemo iz žepov*, da se od besed obžalovanja ter obsojanja premaknemo k dejanjem«² – po logiki frazema bi bil torej skrajni čas, da odkrito pokažemo, kako nam je vseeno.³

1 Pa tudi ne: iz pogovorov vendarle vem, da učitelji in učiteljice opažamo podobne reči in da se strinjamo o značilnih jezikovnih odklonih in o tem, da je spreminjanje hitrejše kot nekdanj.

2 <https://www.predsednica-slo.si/sl/objave/poslanica-predsednice-republike-slovenije-ob-dnevu-upora-proti-okupatorju-2>

3 Lahko bi se komu prenovitev zdela namerna, a jezik predsedničinih poslanic na splošno kaže podobnosti z dijaškim; slovenščina torej tudi v reprezentativni rabi postaja drugačna. Navajam nekaj primerov iz poslanic. Težave so denimo s končnicami, dajalnik se zamenja z mestnikom (»pozivam k *ponovnem* premisleku«) in mestnik z dajalnikom (»spoznanje, da v *vsakemu* od nas lahko zraste nekaj velikega«). Zamenjata se podobni besedi *pripoznati* in *prepoznati*: »Zato pozivam k oblikovanju družbenega dogovora, v katerem bo naša družba *prepoznala*, da sta povečanje blaginje in povečanje dodane vrednosti povezana in soodvisna.« Beseda *polaren* se uporabi v nepričakovani zvezi: »gore ledu na obeh *polarnih polih*«. Besedo *pozitivizem* srečamo v novem pomenu: »Državljanke in državljani, prebivalkam in prebivalcem Slovenije želim, da bi bilo leto 2023 svetlo leto. Leto *pozitivizma*, zdravja, veselja in prijaznosti.« Glagol *spodbujati* se uporabi kot performativ: »*Spodbujam* vlado, da v najkrajšem možnem času preuči predlog zakona o ukinitvi dodatnega zdravstvenega zavarovanja.« Zveza *sanjati veliko* verjetno kalkira *dream big*: »Bodite pogumni, *sanjajte veliko* in verjemite vase.« Beseda *verz* je uporabljena kot

Do podobnih pojavov prihaja pri naglašanju in sploh pri izgovarjanju. Nekatere novosti se lahko pojasnijo kot poenostavitve, denimo sklanjanje *kmèt > kmêta*, *Klêmen > Klêmena*; ob teh dveh zgledih celo nastaja vtis, da so »stare oblike«, z ozkim e-jem v roditelju (*kmêta*, *Kleména*), praktično izumrle (pri čemer roditelj *kmêta* ni prodril v SSKJ niti kot manj pogosta različica). Obstajajo tudi drugačni primeri. Vzemimo besedo *deležnik*, ki je moji generaciji znana samo kot slovnični pojem, to pa je tako – glede na razširjenost znanja slovnice – kot bi rekli, da je praktično mrtva. Ne tako davno tega se je prerodila v pomenu 'udeleženi, prizadeti', pri čemer je malo verjetno, da bi jo najditelj preprosto vzel iz slovarja, z nje spihal prah in ji spremenil naglas (SSKJ *déležnika* kot starino v resnici pozna v pomenu 'kdor ima delež'). Vse manj brzdana nagnjenost k spremembam je bržkone prinesla še vrnitev nekdanjega naglasnega mesta: kot se je beseda hitro prerodila, ji je tudi hitro začel preskakovati naglas in občasno postane *déležnik*.

Sproščeni odnos do jezika do neke mere raste iz omenjenega stanja, v katerem se je življenjski prostor standardne slovenščine z mediji toliko razširil, da se more bolj kot v preteklosti razvijati sama, z manj izrecnega normativnega poseganja, nekako naravno, a marsikaj bi težko razložili drugače kot z nervozno-frivolnim *Zeitgeistom*, ki, kot se zdi, nasprotuje stalnosti. Jezikovna prostodušnost, bodisi mladine ali medijskih ljudi, pa ima menda kaj opraviti tudi s spremenjenim čutom za jezik in z vrednotami nasploh. Vprašanje, kakšno mesto med njimi zaseda zavest o jeziku in koliko je za to kriva šola, je gotovo zanimivo in bi si ga bilo treba večkrat zastaviti – je pa tudi nekoliko metafizično in bi nas na tem mestu utegnilo odvesti predaleč.

2 Učni načrt, maturitetni katalog, učbenik

Kako naj bi se gimnazijci učili »prav rekati« in kako naj bi dokazali, da to znajo, določa učni načrt iz leta 2008. Na pravorečje – na razvijanje pravilne izgovorjave in na dokazovanje obvladovanja – se nanašajo naslednja določila (Poznanovič Jezeršek idr. 2008: 13, 36):

- Dijaki/dijakinje razvijajo pravorečno zmožnost tako, da
- poslušajo knjižno izreko in si jo skušajo uzavestiti,

v angleščini, v pomenu 'kitica': »Naj zaključim z njegovim *verzom*« – sledi zadnja kitica Kajuhove *Slovenske pesmi*. Besede se neustrezno povezujejo v besedilo; pridevniški naveznik denimo ponavlja samostalniško nanašalnico: »Knjigarna ni le prostor, kjer se prodajajo knjige, temveč simbol in prostor razmišljanja, odprtosti, svobode in sprejemanja. Prav *takšni* bi morali biti tudi mi do sočloveka.« Zgodi se, da se končnica izbere po analogiji z bližnjo besedo, ne po smislu: »Nujni so koraki k preprečevanju slabšanja zdravstvene oskrbe prebivalcev, *predlaganih* s strani zdravstvenega osebja, stroke in nevladnih organizacij.« Trpi dvojina: »Bilo je leto športnih uspehov, prebojev v znanosti, medicini in odličnosti v kulturi. Leto, ko smo v Sloveniji ženske skočile daleč in splezale visoko. Najprej Urša Bogataj in Janja Gambret, za *njimi* ženske v politiki.« Trpi srednji spol: »To boste storili tudi s predlogom in sprejetjem drugačnega referendumskega *vprašanja*, ki bo odražal tisto, kar je najbolj pomembno.« In ženski: »Zato sta solidarnost in medsebojna pomoč tako *potrebna*, ker nas vodita k boljšemu svetu.« Nastaja vtis nelogičnosti: »Pomembno je, da se zavedate vpliva podnebnih sprememb na okolje in naravo ter da se zavzimate za *njihovo varovanje*« – torej za varovanje podnebnih sprememb. (Besedila, iz katerih so primeri, so dostopna na spletni strani <https://www.predsednica-slo.si/sl/objave/poslanice>.)

- v 1. letniku sistematično spoznavajo, vadijo in utrjujejo knjižni izgovor posameznih besed in povedi,
- prepoznajo pravorečne napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravljajo,
- skušajo med govornim nastopanjem govoriti čim bolj knjižno.

[...]

[Dijak oz. dijakinja] pravorečno zmožnost dokaže tako, da

- med govornim nastopom govori knjižno;
- izgovori dano besedo/poved neknjižno in knjižno, primerja oba izgovora in opiše knjižni izgovor;
- našteje knjižne glasnike in jih primerja z neknjižnimi (iz svojega narečja/neknjižnega pogovornega jezika).

Napotki so splošni, ne dotikajo se konkretnih pravil, kot nasploh napotki učnega načrta za jezikovni pouk, zlasti v primerjavi z onimi za pouk književnosti (konkretno je le določilo, da dijaki in dijakinje »v 1. letniku sistematično spoznavajo, vadijo in utrjujejo knjižni izgovor posameznih besed in povedi«, po katerem bi mogli sklepati, da takšno delo pozneje ne pride v poštev).

Upoštevati moramo še maturitetni katalog – matura se po eni strani razume kot krona gimnazijskega šolanja, po drugi pa je kot orodje izbora postala merilo kakovosti učiteljskega dela. Katalog za leto 2024 je glede pravorečja najbolj nazoren, ko govori o t. i. razčlembi izhodiščnega besedila in določa, da kandidat »opiše/zapiše pravilni knjižni izgovor in primerja knjižni in neknjižni izgovor besed, besednih zvez ali povedi [...].« (Ambrož idr. 2022: 19).

Učnega načrta niti maturitetnega kataloga učitelji ne beremo radi – zaradi uporabe besed, ki jih ni v slovarjih, in sploh zaradi žargonsko-birokratskega tona – uveljavila pa se je praksa, kakršno je opisal Kozma Ahačič (2020: 21–22): »Učni načrti vse manj usmerjajo delo učiteljev in so vse bolj zgolj pripomoček za pisce učbenikov. Potrjeni učbeniki tako postajajo temeljna orientacija učiteljev, kako učiti. [...] Založniki novih učbenikov pa v želji po boljši prodaji želijo čim bolj ustreči potrebam učiteljev: otroke čim bolje pripraviti na nacionalno preverjanje znanja ter maturo [...].« Dodati bi kazalo, da pomembno vlogo igrajo objavljeni maturitetni jezikovni testi, t. i. *razčlembe*, ki jih avtorji učbenikov samoumevno upoštevajo – učitelji in učiteljice pa z dijaki veliko rešujejo pri pouku.

Za prikaz obravnave pravorečja sem izbral novejši učbenik *Slovenščina 1, Moč jezika* (Krapš Vodopivec idr. 2021). Delo je simpatično, ker se izogne pretirani debelini (učitelja z balastom strašijo posebej delovni zvezki). Glasoslovje⁴ je večinoma obdelano v zadnjem poglavju in z vajami vred ustreza trenutnim potrebam dijakov. Kar želim kritičnega povedati, se ne nanaša na tisto, kar v danih razmerah itak ni stvar posameznega učbenika, ampak bolj na razmere same. O njih bi rad nekaj vnaprej pripomnil.

Pristop k poučevanju materinščine v slovenskih šolah morda najbolj določa to, da imamo pristojnost jezikoslovne stroke pri usmerjanju razvoja za samoumevno. Pouk

4 Glasoslovje knjižnega jezika je samo po sebi normativno – torej pravorečno.

izhaja iz teoretičnega modela, tudi iz več njih, uveljavljajo pa se v imenu načelnih pogledov, »sodobnosti« ipd., pa zaradi prestiža; duh strokovnosti odseva v pomenu, ki se pripisuje jezikoslovni terminologiji. Posledice splošnih odločitev za pouk slovenščine, torej za dijake, niso zares predvidljive, nasprotna stališča – denimo za več ali manj »sistema« (slovnice) – se vračajo kot pomlad ...

... karavana pa gre dalje. Mislím na to, da jezikoslovna stroka slej ko prej bdi nad šolskim poukom in ga dostikrat brez potrebe bremeni. V zvezi s tem bi glede učbenika, o katerem govorim, najprej rekel, da poglavja o glasovih sploh ne bi bilo treba nasloviti s slovničnim pojmom *glasoslovje*. Z mojo naslednjo pripombo, da omemba *fonologije* (str. 111) v učbeniku za prvi letnik morda ni potrebna, se bo verjetno lažje strinjati.⁵ Kočljiva je obravnava *jotacije* in *palatalizacije* (str. 128), od katere dijaki ne morejo veliko imeti. Učbenik na istem mestu, kot primerljiv pojav, opisuje *preglas* – čeprav ga je od vseh treh pojavov edinega mogoče podati kot pravilo, torej kot nekaj, kar je moč upoštevati ali kršiti. (To ne pomeni nujno, da sodi v učbenik; če pa skupaj z njim obravnavamo jotacijo (denimo $t, d + j \rightarrow \check{c}, \check{j}$), kot v našem primeru, nastane problem: dijaki bodo v navedenih zgledih pogrešili *j*, besedo *vodja* pa morda začeli izgovarjati kot [voja]).⁶

Od maturitetnih veščin, ki jih uči *Moč jezika*, sta najimenoitnejši zapisovanje knjižnega izgovora in akcentuacija; oboje je, kot sem že opozoril, po vsebini pravorečno, in med drugim zahteva poznavanje lastnosti samoglasnikov, denimo dolžine.

Kako dolgi so samoglasniki v slovenščini, sem se prvič resno vprašal, ko sem začel učiti. Vsi poudarjeni so se mi zdeli enako dolgi. Ker se je vpeljevala matura, je bilo treba dijake naučiti akcentuirati, pač po pravilih. Ne prvič ne zadnjič ni bilo, da smo se pri pouku slovnice skupaj posvetili nekoristnemu delu, in z leti vse težje razumem, zakaj bi kdo s pomočjo pravil določal lastnost besed, ki je ne upoštevamo pri izgovoru, ne slišimo in o kateri ni mogoče trditi, da obstaja.⁷ Učbenik *Moč jezika* kljub temu domneva, da dijaki morejo določiti dolžino poudarjenih samoglasnikov,

5 Razlikovanje med fonetiko in fonologijo je v šolski knjigi kočljivo; dvomim, da bi si ga bil Trubeckoj predstavljal kot učno temo na začetku gimnazije. V *Moči jezika* je prepoznati težavnost fonologije v obravnavi glasu *dž*, ki mu učbenik ne more niti odreči niti priznati statusa fonema – očitno ga uvršča mednje, ko jih našteje 29, v preglednici se pojavi le v oklepaju, v spominskem pomagalu, *Gad zbeži*, pa ga ni. Spet se pojavi kot zveneči par *č-ja*.

6 Zadrega je zgled obremenjevanja šole z nerešenim (in navideznim) problemom, v tem primeru diahronije in sinhronije. Posebej na tem mestu je treba za težave okriviti strukturaliste, tako nekdanje, deklarirane, kot današnje, ki morda ne vejo, da to so.

7 Petnajsto leto teče, odkar je Hotimir Tivadar (2009: 368) zapisal: »Enoznačna in nedvomljiva opredelitev knjižne izreke kot 'najvišje' jezikovne zvrsti, ki naj bi bila natančno opisana v slovnici, pravopisu, slovarju (Toporišič 1992), ne zadosti sodobnemu (in verjetno tudi preteklemu) pojmovanju (javnega) govora in njegovemu raziskovanju – če za konec samo omenimo opredelitev ozkih fonemov /e/ in /o/ kot dolgih, kar se je nekritično povzemalo in učilo, vendar 'tej dolgosti' sodobne meritve ne pritrjujejo.« Pozneje je bil še bolj neposreden Peter Jurgec (2011: 249) (in opažanja utemeljil z rezultati meritev): »Govorci torej ne govorijo ne slišijo samoglasniške kvantitete. Fonetičnim študijam ni uspelo potrditi značilne razlike v trajanju. Jezikoslovec znanstvenik ob tako prepričljivih rezultatih torej nima druge izbire kot zaključiti, da slovenščina ne razlikuje kvantitete. Samoglasniška kvantiteta zato ne more biti integralni del slovničnega opisa slovenščine. Klasični samoglasniški model, v katerem ima kvantiteta ključno vlogo, je zato neustrezen.«

in svetuje, naj to storijo, preden se odločijo za naglasno znamenje, v isti sapi pa priporoča uporabo slovarja. Zadrega zaradi »strokovnosti« učenika je očitna tudi v tem, da snov naglasnih znamenj podaja na štirih mestih, vsakič malo drugače (str. 117 – *Naglasna znamenja*, str. 118 – *Triki, s katerimi si pomagamo pri naglaševanju*, str. 119 – *Pomnimo* in na str. 126 – brez naslova). Menim, da bi se morali akcentuaciji pri pouku kratko malo odreči, in zapisovanju izgovora tudi. Zadosti bi bilo ljudi naučiti branja naglasnih znamenj (pa še takšne reči maturantje v kratkem času pozabijo).⁸

Ker bo matura še naprej vplivala na vsebino jezikovnega pouka, naj opozorim še na načelno vprašanje, ali je znanje (iz)govora sploh primerno preverjati v pisni obliki. Izkušnja z »razčlemba izhodiščnega besedila«⁹ kaže, da je to problematično.¹⁰ (Ustni del mature ne pomaga dosti; od dvajsetih točk, ki jih prinaša, se za govor dobijo tri; to so trije odstotki točk maturitetne ocene.)

3 Sklep

Pravorečje trenutno pri pouku slovenščine ne igra velike vloge. Morda je zato še bolj primerno, da probleme v zvezi z njim vidimo v širšem kontekstu. Ob vprašanju kvantitete samoglasnikov, kateremu sem se v prispevku malo bolj posvetil, ni težko spredvideti, kako je v preteklosti deskriptivno-normativno jezikoslovje škodovalo pouku slovenščine in kako še zmeraj živimo s posledicami.¹¹ Kaj podobnega se bržkone dogaja v pravopisu, oblikoslovju itn.¹² Del odgovornosti za stanje, v katerem gre slovenščini nasploh dobro kot še nikoli, a se po drugi strani šolarjev tudi najbolj potrebni jezikovni napotki vse težje primejo, kaže naložiti stroki, lingvistom. Šolarji sicer bolj ali manj zavestno čutijo, da je marsikaj, česar se morajo učiti pri jezikovnem pouku, nesmiselno, a da bi ločevali zrnje od plev, v tem primeru ni njihovo opravilo. Mar je možno, da navsezadnje vržejo v isti smetnjak dobro in slabo, osmišljeno in odvečno, *leščerbo modrosti in baklo učenosti*?

Viri in literatura

AHAČIČ, Kozma, 2020: *Kozmologija*. Novo mesto: Goga.

AHAČIČ, Kozma, KRAPŠ VODOPIVEC, Irena, PUC, David, ŠEKLI, Matej, 2021: *Slovenščina 1, Moč jezika, Učbenik z vajami za 1. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol, Prvi del*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

- 8 Akcentuacija v slovenščini je prezahtevna; celo pišoči znamenja pogosto uporabljajo narobe. Če bi opustili označevanje dolžine, bi lahko s strešico – ali s krativcem – označevali samo široka naglašena o in e. Označevanje mesta naglasa in kvalitete bi postalo lažje.
- 9 Pleonazem: odvečni pridevnik *izhodiščno* je impliciran v jedru zveze.
- 10 Lani so si maturantje morali denimo izmisliti enostavno vprašalno poved z rastočo in padajočo stavčno intonacijo ter ju zapisati. To je po eni strani težko, po drugi pa ničemur ne služi – možnost, da bi kdo »v resničnem življenju« zgrešil intonacijo, je zanemarljiva. Tudi razmerje med črko in glasom je včasih za sestavljavce testa trd oreh: ena lanskih nalog je zahtevala zapis izgovora črke <d> v besedi *ljudski* – bi bila rešitev polovica zlitnika c?
- 11 O tem, kako so jezikoslovci delali slovenski jezik »še težji, kot v resnici je« in kako »[o]bčutek težavnosti slovenskega jezika med njegovimi uporabniki torej ni nič čudnega«, beremo med drugim pri Tivadarju (2012: 593).
- 12 Podobno kot z akcentuacijo je z vejico – aneslo je, da je v slovenščini precej redundantna in jo le deloma uporabimo zato, da z njo kaj signaliziramo, odpravimo dvoumnost ipd.; največkrat jo zapišemo, da zadostimo pravilu.

- AMBROŽ, Darinka, BAVDEK, Mojca, KOSMAČ ZAMUDA, Maja, KRAJNC IVIČ, Mira, KRVAVICA, Suzana, LENARŠIČ, Bernarda, PREMUR KAMPUŠ, Katja, PUC, David, SAKSIDA, Igor, SLEMENJAK, Tanja, ŠEKLI, Matej, ŠIMENC, Brane, TOMAŽEVIČ, Polonca, VELIKONJA KOLAR, Irena, VOGEL, Jerica, ZUPAN SOSIČ, Alojzija, ŽILAVEC NEMEC, Sonja, 2022: *Predmetni izpitni katalog za splošno matura – slovenščina*. <https://www.ric.si/splosna-matura/predmeti/slovenscina/>.
- JURGEC, Peter, 2011: Slovenščina ima devet samoglasnikov. *Slavistična revija* LIX/3. 243–268. https://srl.si/ojs/srl/article/view/COBISS_ID-33201453.
- JURGEC, Peter, TIVADAR, Hotimir, 2003: Podoba govornega slovenskega knjižnega jezika v Slovenskem pravopisu 2001. *Slavistična revija* LI/2. 203–220. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-WVP38VDQ>.
- PIRC MUSAR, Nataša: *Sporočila za javnost, poslanice*. <https://www.predsednica-slo.si/sl/objave/poslanice> (dostop 19. 8. 2024).
- POZNANOVIČ JEZERŠEK, Mojca, KRIŽARJ ORTAR, Martina, KAKAR VOGEL, Boža, KONČINA, Marija, KRVAVICA, Suzana, HEDŽET KRKAŠ, Mira, VIRK, Tomo, ŽIDAN, Stanislava, AMBROŽ, Darinka, 2008: *Učni načrt. Slovenščina: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet in matura*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. https://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_slovenscina_gimn.pdf.
- TIVADAR, Hotimir, 2009: Fonetika in realno gradivo – izbira(nje), pridobivanje, urejanje in analiza govornih medijskih besedil. Marko Stabej (ur.): *Infrastruktura slovenščine in slovenistike. Obdobja* 28. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 365–369. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/28-Tivadar.pdf>.
- TIVADAR, Hotimir, 2012: Nove usmeritve pri raziskavah govora s pogledom v preteklost. *Slavistična revija* LX/4. 587–601. https://srl.si/ojs/srl/article/view/COBISS_ID-51412322.
- TIVADAR, Hotimir, 2018: Slovensko pravorečje kot samostojna kodifikacijska knjiga? *Slavia Centralis* XI/2. 158–171. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-N5KQ4BTK>.

